

Maternji jezik

Februar, 2024.godine

Uvodna riječ

Maternji jezik je, sasvim sigurno jedan od najvažnijih dijelova kulturnog identiteta naroda, tačka prepoznavanja, različitosti, ali i tolerancije i razumijevanja. Briga o maternjem jeziku je način dokazivanja svijesti o vlastitom identitetu, ali i veoma osjetljivo mjesto tolerancije prema drugom i drugačijem. U svijetu se 21. februara obilježava Međunarodni dan maternjeg jezika, koji je UNESCO odredio kao dan kada se veća pažnja posvećuje pitanjima njegovanja jezičke i kulturne različitosti.

Međunarodni dan maternjeg jezika se u JU Gimnazija Živinice obilježava već duži niz godina, svake godine sa drugom temom, drugim historijskim razdobljem. Aktiv jezika JU Gimnazija Živinice je, u sklopu obilježavanja Dana maternjeg jezika, ove godine odlučio da "govori" o doprinosu bosanskih franjevaca za očuvanje bosanskog jezika. I ove novine će biti u tom duhu. Tekst o franjevcima i njihovoj književnosti naši učenici su preveli na engleski i njemački, pa ćemo i to prikazati u prvom broju novina našeg Aktiva. U sklopu obilježavanja Dana maternjeg jezika posjetili smo i knjižnicu samostana u Kraljevoj Sutjesci i kraljevski grad Bobovac.

Bosanska franjevačka književnost

Autor E.Ramić

Franjevački je red osnovao sveti Franjo Asiški početkom 13. stoljeća u Italiji. U Bosni se Franjevci također pojavljuju krajem 13. stoljeća, tačnije 1291. godine, a s primarnim ciljem pridobijanja pripadnika Crkve bosanske i pripajanja katoličanstvu. Karije je uloga franjevac, posredstvom različitih okolnosti postala obuhvatnija nego što se to dalo nazrijeti iz same naravi njihovoga poziva. Prvi je franjevački samostan izrađen u Srebrenici po kojoj je i cijela vikarija dobila ime Bosna Srebrena. U početku su to bili stranci: Nijemci, Mađari, Talijani, ali ubrzo, po zahtjevu bosanske vlastele, počinje tu da dominira bosansko stanovništvo, odnosno ljudi koji su vješti nauci vjere i domaćem jeziku. Najznačajniji predstavnik franjevačke književnosti je Fra Matija Divković, koji se smatra utemeljiteljem bosanske franjevačke književnosti i cjelokupne novovijekovne književnosti Bosne i Hercegovine. Divković je 1611. godine napisao Nauk krstjanski za narod slovinski, na narodnom jeziku i bosančici za koju je imao vlastite odljevke slova. Sva djela koja je Divković napisao pripadaju 17. stoljeću. Ipak, njegova su djela duboko povezana sa srednjovjekovnom tradicijom jer su mu propovijedi nerijetko protkane srednjovjekovnim pričama i legendama. Divkovića će kasnije slijediti mnogi bosanski franjevci, ali i pisci mimo granica Bosne i Hercegovine. Knjige bosanskih franjevaca bile su rijetko narodno pisano štivo toga vremena i doživljavale su mnoga izdanja i kasnije prerade. Među poznatijim franjevcima su Filip Lastrić, Tomo Babić, Lovro Šitović, Antun Knežević, Marko Dobretić i drugi. Franjevački pisci u Bosni i van nje svoj jezik nazivaju bosanskim, počevši od Matije Divkovića pa sve do Ivana Frane Jukića. Takav naziv kod franjevaca, kako se primičemo 19. stoljeću, upotrebljava se naporedo s nazivima slovinski i ilirski, potom i hrvatski, dok Bošnjaci za svoj jezik isključivo upotrebljavaju naziv bosanski. Bosanski su franjevci izgradili izrazito prepoznatljiv, ujednačen i funkcionalno polivalentan standardnojezični uzus, i na fonološkom, i na morfonološkom, i na grafijskom, i na pravopisnom, i na sintaktičkom, i na leksičkom nivou. Taj uzus izgrađen je na temelju (novo)štokavskih govora u Bosni i Hercegovini, pretežno na govorima srednje Bosne (ikavskoga ili ijekavskoga tipa).

Još malo o franjevačkoj književnosti, na više jezika ...

Fratri iz reda Sv.Franje dali su značajan doprinos razvoju pismenosti i književnosti u Bosni i Hercegovini. Tokom XVII stoljeća Franjevci su sve češće pisali na maternjem jeziku- Svoje knjige su stavljali u službu naroda.Bosanski franjevci su pisali bosanskim jezikom/štokavskim dijalektom, bosančicom ili latinicom.

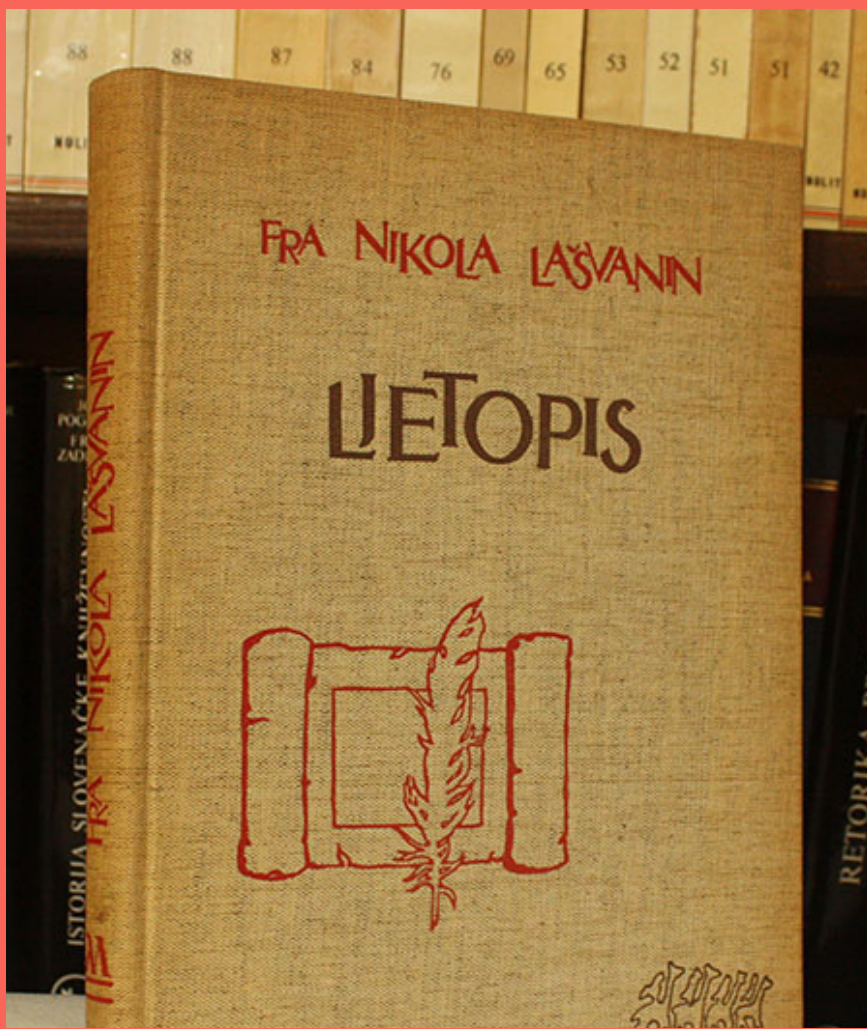
Najznačajnija djela Sto čudesa i Besjede Matije Divkovića.

Među franjevcima koji su pisali narodnim jezikom posebno su popularni bili ljetopisi. Među njima najznačajniji su Ljetopis fra Nikole Lašvanina i Hronika franjevačkog samostana u Fojnici.

Matija Divković (Jelaške kod Vareša, 1563 – Olovo, 1631) bio je bosanskohercegovački pisac,franjevački svećenik, koji ima historijsku zaslugu kao utemeljitelj bosanskohercegovačke književnosti.

Glavna djela su mu vjersko poučni spisi na narodnom jeziku (kojeg on naziva slovinski, ilirski ili bosanski), pisani na bosančici (Besjede, Mletci /1616/, Nauk krstjanski /1616/). Pored njegovog najpoznatijeg djela Nauka krstjanskog Divković je napisao Sto čudesa aliti zlamenja blažene i slavne Bogorodice Divice Marije (Venecija 1611) i Besjede svrhu evanđelja nediljni jeh .Pisao je osebujnim istočnobosanskim, šćakavsko-ijekavskim narječjem protakanim ikavizmima.

.....

Na engleskom....

Franciscans from the Order of St. Francis made a significant contribution to the development of literacy and literature in Bosnia and Herzegovina. During the XVII century, the Franciscans wrote more and more often in their native language. They put their books at the service of the people. The Bosnian Franciscans wrote in the Bosnian language/Stokavian dialect, Bosančica or Latin script. The most important works „Sto čudesa“ /“A hundred wonders“ and „Besjede Matije Divkovića“/ „Sermons of Matija Divković“.

Annals were especially popular among the Franciscans who wrote in the vernacular. Among them, the most important are the Chronicle of Rev. Nikola Lašvanin and the Chronicle of the Franciscan Monastery in Fojnica.

Matija Divković (Jelaške near Vareš, 1563- Olovo 1631) was a Bosnian writer, a Franciscan priest, who had historical merit as the founder of Bosnian and Herzegovinian literature.

His main works are religiously instructive writings in the vernacular (that he named Slovenian Illyrism or Bosnian), written in the Bosnian alphabet/Bosančica (Sermons, Venetians -1616, Nauka Krstjanski/Christian Doctrine -1616). In addition to his most famous work “Nauka Krstjanskog”/Christian Doctrine Divković wrote “Sto čudesa oliti zlamenja blažene i slavne Bogorodice Dvice Marije”/ „A hundred ornaments of blessed and famous Virgin Mary Goddess (Venice 1611) and „Besjede svrhu evanđelja nediljni jeh”/ Gospel for Sunday service“. He wrote in peculiar Eastern Bosnian, Škekava-ljekava dialect laced with ikaisms.

Die Franziskaner leisteten einen wesentlichen Beitrag zur Entwicklung der Alphabetisierung und Literatur in Bosnien und Herzegowina. Im 17. Jahrhundert schrieben die Franziskaner häufiger in ihrer Muttersprache – sie stellten ihre Bücher in den Dienst des Volkes. Die bosnischen Franziskaner schrieben in der bosnischen Sprache/stokavischen Dialekt, Bosančica oder dem lateinischen Schriftsystem.

Die wichtigsten Werke sind „Sto čudesa“ und "Besjede Matije Divkovića".

Besonders beliebt waren Annalen bei den Franziskanern, die in der Landessprache schrieben. Zu den wichtigsten zählen die Chronik von Pater Nikola Lašvanin und die Chronik des Franziskanerklosters in Fojnica.

Matija Divković (Jelaške bei Vareš, 1563 – Olovo, 1631) war ein bosnischer Schriftsteller, ein Franziskanerpriester, der als Begründer der bosnischen Literatur historische Verdienste genießt.

Seine Hauptwerke sind religiös belehrende Schriften in der Volkssprache (die er Slowenisch, Illyrisch oder Bosnisch nennt), verfasst in der Bosančica (Besjede, Mletci /1616/, Nauk krstjanski /1616/). Zusätzlich zu seinem berühmtesten Werk, „Nauka krstjanskog“, schrieb Divković „Sto čudesa aliti zlamenja blažene i slavne Bogorodice Dvice Marije“ (Venedig, 1611) und „Besjede svrhu evanđelja nediljni jeh“. Er schrieb in der unverwechselbaren ostbosnischen Sprache, Šćakava-Jekavian-Dialekt mit Ikavismen.

Tekst objavljen u brošuri. Pripremile profesorice Alma Šahbegović, Gordana Tadić i Almedina Aljić

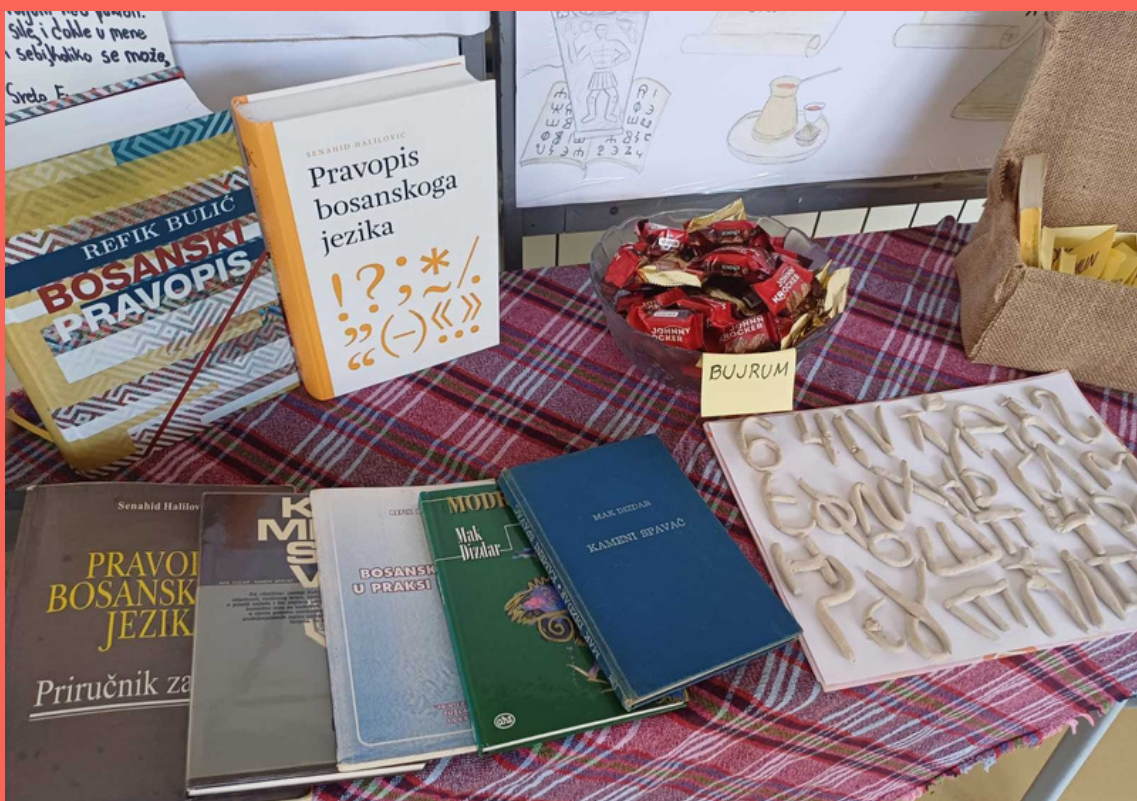
Posjeta Kraljevoj Sutjesci

U sklopu obilježavanja Dana maternjeg jezika naši učenici i profesori posjetili su samostan u Kraljevoj Sutjesci. U pratnji kustosa obišli su muzej i knjižnicu i upoznali se sa blagom koje čuvaju ove zidine i fratri koji tu žive.

Izložba u školi

Panoi, u školskom holu su neizostavni dio obilježavanja svih značajnih praznika : Ove godine panoe i izložbu su pripremile profesorice Amra Halilbašić, Maja Paočić i Subhija Aščić sa učenicima.

Kviz znanja

Kao dio obilježavanja Dana maternjeg jezika održan je kviz u kojem su učenici prvog razreda testirali svoje znanje iz maternjeg, ali i engleskog i njemačkog jezika. Kviz je tehnički pripremila i vodila profesorica Hajrija Šišić, dok su sadržaj pripremile profesorice Gordana Tadić, Almedina Aljić i Subhija Aščić. Pobjednici kviza su: Ibralić Benjamin 1. mjesto, Edina Etemović 2. mjesto i Musić Alema 3. mjesto.

STOLNI GRAD BOBOVAC

Predosmanska Bosna imala je ozbiljne urbane i fortifikacijske cjeline koje u najvećoj mjeri, osim u rijetkim tragovima i ruševinama neće preživjeti osmanski period i period nakon toga. Takva je bila i sudbina Bobovca, stolog mjesta bosanskih kraljeva. Arheološki lokalitet Bobovca amaterski je istražio Đorđe Stratimirović, a u naše vrijeme definitivno ga je istražio Pavao Anđelić. U XIV stoljeću samo u srednjoj Bosni podignuto je oko dvadesetak utvrđenih gradova, činjenica koja pokazuje politički i vojno-strateški, ali svakako i ekomski i privredni procvat tadašnje Bosanske države. To je period kada feudalni dvorovi postaju središta kulturnog života Bosne, ne samo po izgradnji dvorski palača nego i po ukrasima koji krase enterijere tih dvorova. Anđelićeva istraživanja otkrila su na Bobovcu ukupno četiri palace, tri zatvorena dvorišta, 11 kula, tri cisterne, četiri zanatske radionice, ten a Bobovcu je otkopana i crkvena zona.

Što se tiče samog arheološkog istraživanja Bobovca može se reći da je najzanimljivija grobna kapela. Grobna kapela bila je dimenzije 7.70 x 6.45. bila je oslikana freskama, imala je tri bronzana zvona od kojih je najteže bilo teško 92 kilograma. U kapeli su nađene tri Zidane grobnice i dvije grobne rake bez arhitekturnih zahvata. U trijemu ispred crkve još tri i uz sjeverni zid još jedna zidana grobnica. Za pronađene skelete se vjeruje da pripadaju kralju Ostoji, a moguće i njegovom sinu Stjepanu. Ima indicija da je tu bio pokopan i kralj Stjepan Tomaš, kao i Doroteja Gorjanska – žena kralja Tvrtka II.

Umjetnička vrijednost nadgrobni ploča je iznad tadašnjeg europskog prosijeka. Bobovac se prvi put u pisanim dokumentima spominje 1349.godine, i od tada pa do pada Bosne 1463.godine, Bobovac igra presudnu ulogu u historiji srednjovjekovne Bosne. U Bobovcu se čuvala kraljevska kruna, i u njemu se nalazila kapela u kojoj su sahranjena barem tri bosanska kralja: - Stjepan Ostoja, Tvrtko II i Stjepan Tomaš. Na Bobovcu su od 1322.do 1463. neprekidno stolovali bosanski vladari:

- Stjepan Kotromanić,
- Tvrtko I Kotromanić,
- Stjepan Dabiša,
- Jelena Gruba,
- Stjepan Ostoja,
- Tvrtko II,
- Stjepan Ostoja (opet)
- Stjepan Ostojić,
- Tvrtko II (opet),
- Stjepan Tomaš,
- Stjepan Tomašević.

Kao "stolon misto" izričito se spominje samo jednom, iako kao taktvo služi više od jednog stoljeća. No, stoga od 43 prikupljena podatka iz pisanih izvora, njih čak 40 govore o službenim poslovima vladara na Bobovcu: izdavanje pisanih isprava, primanje poslanika, ili o ratnim pohodima na Bobovac kao najvažniji grad.

Grad je najveći razvij doživio u vrijeme kraljeva Tvrtka II i Stjepana Tomaša, koji ga i zove " našim stonim mistom". Bobovac je tipičan primjer srednjovjekovne urbane aglomeracije unatoč tome što u njemu ne postoji kvart koji bi se zvao trgovište ili varoš.

To znači da je bio više administrativno i vojno središte nego trgovačko ili zanatsko. Osmanlije su Bobovac osvojili 20.05.1463. Unatoč razorenju Bobovca, Osmanlije su sve do 1626.boravili u njemu. Oni su taj grad koristili i neko vrijeme bio je sjedište kadiluka.

Širenjem osmanske države na sjever i zapad. Bobovac ostaje duboko u pozadini i gubi

Naši učenici, u pratnji profesora Redže Butkovića, Gorfane Tadić, Hajrije Šišić, Subhije Aščić i Amre Halilbašić, posjetili su i ovaj stolni grad. Tekst o Bobovcu pripremio je Dennis Samardžić, volonter na predmetu Historija, mentor profesorica Sabina Hadžić -Ćosić.

Put do BObovca kojim su naši učenici profesori prešli pješice na karti su ucrtali članovi geografske sekcije i profesor Midhat Jakubović.

PUT DO BOSANSKE PRIJESTOLNICE

TUZLA
ŽIVINICE
BOBOVAC
KRAJEVA SUTJESKA
SARAJEVO

JU GIMNAZIJA ŽIVINICE

HOSTAN U KRAJEVOJ SUTJESCI

KRAJEVSKI GRAD BOBOVAC

Literarni konkurs povodom Dana maternjeg jezika^k

Na literarnom konkursu koji je, povodom Dana maternjeg jezika, raspisala JU Mješovita srednja škola Živinice, naš učenik Ermin Ibrahimović osvojio je treće mjesto.

**Ko sam ja?
Zašto postojim?
Zašto ne mogu pronaći odgovor?
Zašto Živim baš sad i
zašto uopšte pišem ovaj stih?**

**Ja sam genije, bolji od svih, jači, brži
pametniji...
Da svijet blagoslovim svojim postojanjem,
logično.**

**Mogu, mogu. Itekako!
Da bih usrećio sve vas smrtnike svojom
prisutnošću i da vam pokažem najbolje
stihove koje ste ikada pročitali!
Pričat će se o meni! Zauvijek!**

**Neka mala figura u svemiru koja postoji
bez uticaja na bilo šta;
koja neće ostaviti trag dovoljno značajan d
da ga ljudi pamte...
Zbog tuđih stavova i mišljenja, karijere...
Izgleda da je tako.
Ne znam.
Zbog neke puke sreće -nesreće ili je tako
određeno oduvijek...
NIŠTA...**

Glavni i odgovorni urednik :Alma Šahbegović

Dizajn: Alma Šahbegović

Tekstovi:

Gordana Tadić

Almedina Aljić

Dennis Samardžić

Alma Šahbegović

Saradnici: Članovi Aktiva jezika

Izdavač : JU Gimnazija Živinice

Broj časopisa:1

Godina izdavanja:prva